

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ**

**Факультет соціальної та психологічної освіти  
Кафедра педагогіки та освітнього менеджменту**

**Калинюк Олексій Михайлович**

**ВИХОВАННЯ ГУМАННОГО ВІДНОШЕННЯ ДО ЛЮДИНИ  
У СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

**Спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки**

**РЕФЕРАТ**

магістерської роботи  
за освітньо-науковою програмою  
*Освітні, педагогічні науки (Педагогіка вищої школи)*

**Умань – 2022**

## **Магістерською роботою є рукопис**

Роботу виконано в Уманському державному педагогічному університеті  
імені Павла Тичини

**НАУКОВИЙ КЕРІВНИК:** доктор педагогічних наук, професор **Бялик  
Оксана Василівна**

**РЕЦЕНЗЕНТ:** доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри  
теорії та практики іноземних мов УДПУ імені Павла Тичини **Білецька  
Ірина Олександрівна**

Захист відбудеться *18.05.2022 р. о 9.00 год.* на засіданні ЕК кафедри  
*педагогіки та освітнього менеджменту*

З роботою можна ознайомитись на кафедрі *педагогіки та освітнього  
менеджменту*, за адресою: 20308, м. Умань вул. Садова, 28, ауд. № 110а

# **ЗМІСТ**

## **Вступ**

### **Розділ 1. Теоретичні засади виховання гуманного ставлення до людини у студентів закладів вищої освіти**

- 1.1. Людиноцентризм – домінуючий принцип сучасної педагогічної науки
- 1.2. Сучасні підходи до проблеми виховання гуманного відношення до людини

### **Розділ 2. Оптимізація процесу виховання гуманного відношення до людини у студентів закладів вищої освіти**

- 2.1. АНАЛІЗ РЕАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ ВИХОВАННЯ ГУМАННОГО ВІДНОШЕННЯ ДО ЛЮДИНИ
- 2.2. Шляхи виховання гуманного ставлення до людини у студентів закладів вищої освіти
- 2.3. Результати дослідно-експериментальної роботи

## **Висновки**

## **Список використаних джерел**

## **Додатки**

## ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

У перші десятиліття ХХІ століття у відношеннях людина-людина утворилася своєрідна «прірва», яка характеризується загостренням процесу індивідуалізації особистості, втратою почуття родинності зі своїми близькими, співчутливого ставлення до оточуючих, проявом і наступом індиферентності у різних формах. Причиною цього є втрата в суспільстві Духу людськості, недооцінка культури і етики, дефіцит гуманізму, гуманної культури, гуманного відношення людини до людини.

Умовою виживання людства у ХХІ столітті є подальша гуманізація суспільних відносин, виховання гуманного відношення до людини. Особлива роль у вихованні гуманного відношення до людини належить вчителям, від їх рівня духовності, культури, моральності, ціннісної свідомості, педагогічної майстерності залежить майбутнє держави. У зв'язку з цим, пріоритетним завданням сучасної професійної педагогічної освіти має бути виховання високогуманної, високоморальної, високоосвіченої, духовно-культурної, патріотичної, творчої особистості студента закладу вищої освіти (ЗВО), здатної до побудови гармонійних міжособистісних відносин на основі дотримання законів Істини, Добра і Краси.

Нормативні документи освітнього простору України (Закон України «Про вищу освіту», Концепція педагогічної освіти, професійний стандарт на групу професій «Викладачі закладів вищої освіти» та ін.) спрямовують увагу науковців та усього педагогічного загалу на такі провідні орієнтири вищої педагогічної освіти: підготовка високоінтелектуального, духовно розвиненого, творчого вчителя, спроможного стати головною особою процесу відтворення духовності нації, поступу до вершин культури та духовності, гуманного відношення у стосунках «людина-людина».

Проблема гуманізму, гуманізації, виховання гуманності, гуманних почуттів, гуманного відношення до людини у студентів ЗВО знайшла своє відображення у роботах вітчизняних і зарубіжних вчених-філософів: В. Андрущенка, Л. Губерського, О. Дробницького, В. Кременя, А. Печчеї, А. Швейцера; психологів: І. Бежа, М. Боришевського, О. Лазурського, С. Максименка, В. Роменця та ін.; педагогів: Т. Антоненко, А. Бойко, Є. Зеленова, В. Киричок, Н. Миропольської, Г. Шевченко та ін.

Заслужують на увагу дослідження сучасних учених про гуманізм, сутність гуманного відношення взагалі і гуманного відношення до людини зокрема. Педагогічний аспект проблеми дослідження розглянуто у працях К. Гавриловець, Н. Слободяник та ін.

Аналіз філософської, психологічної, педагогічної літератури свідчить про значний інтерес учених до проблеми виховання гуманного відношення до людини. Але недостатньо розробленим залишається аспект дослідження виховання гуманного відношення студентів до людини різного віку – від дітей шкільного до похилого віку.

Актуальність проблеми, недостатня теоретична та практична її розробка й зумовили вибір теми кваліфікаційної роботи «**Виховання гуманного відношення до людини у студентів закладів вищої освіти**».

**Об'єкт дослідження** – процес виховання гуманного відношення до людини у студентів закладів вищої освіти.

**Предмет дослідження** – шляхи виховання гуманного відношення до людини у студентів закладів вищої освіти.

**Мета дослідження** – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити шляхи виховання гуманного відношення до людини у студентів закладів вищої освіти.

Відповідно до мети дослідження було визначено такі **завдання**:

**1.** На підставі вивчення наукової психолого-педагогічної літератури здійснити теоретичний аналіз принципу людиноцентризму як домінуючого принципу сучасної педагогічної науки.

**2.** Визначити та охарактеризувати сучасні підходи до проблеми виховання гуманного відношення до людини у студентів ЗВО.

**3.** З'ясувати стан вихованості гуманного відношення до людини у студентів ЗВО.

**4.** Розробити та експериментально перевірити шляхи виховання гуманного відношення до людини у студентів ЗВО.

У кваліфікаційній роботі використано комплекс **методів дослідження**: *теоретичні* – аналіз психолого-педагогічної літератури для визначення історико-педагогічного аспекту проблеми й теоретико-методологічних основ дослідження; *емпіричні*: спостереження, опитування (анкетування, інтерв'ювання), вивчення документації й продуктів творчої діяльності, метод експертних оцінок, самооцінка для проведення констатувального етапу експериментальної роботи; педагогічний експеримент для перевірки ефективності ефективних шляхів виховання гуманного ставлення до людини у студентів ЗВО; *статистичні*: методи опрацювання результатів експериментальної роботи, доведення вірогідності кількісних показників.

**Теоретичне значення** дослідження полягає у визначенні понять «гуманне відношення до людини у студентів ЗВО», обґрунтуванні значущості сучасних підходів до проблеми виховання гуманного відношення до людини.

**Практична значущість.** Результати дослідження можуть бути використані в освітньому процесі ЗВО різного рівня акредитації, для підготовки науково-методичного забезпечення при викладанні дисциплін «Педагогіка», «Методика виховної роботи», «Основи педагогічної творчості», спецсемініарів з проблеми дослідження.

**Експериментальна база дослідження.** Факультет соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

**Апробація результатів дослідження.** Основні результати дослідження були представлені у Віснику науково-дослідної лабораторії педагогічної

компетентності Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

**Публікації.** Основні положення дослідження публікувались у тезах «Сучасні підходи до проблеми виховання гуманного відношення до людини у студентів закладів вищої освіти».

**Структура роботи.** Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаних джерел (78 найменувань). Загальний обсяг кваліфікаційної роботи складає 101 сторінка, з них 91 сторінка основного тексту.

## ВИСНОВКИ

Сьогодні гостро постає необхідність у переході до нової парадигми розвитку, коли не технології, не економіка, а людина в її новій якості стане метою і сенсом прогресу, тобто у ствердженні людиноцентризму як нової стратегії поступу людства, взагалі, і домінуючого принципу сучасної педагогічної науки, зокрема, що сприятиме подоланню негативних явищ сучасної дійсності, таких як домінування цінностей масової культури, втрата людиною духовних і моральних орієнтирів, знеособлення її особистості, втрата істинного смислу життя, процвітанню таких негативних проявів суспільства як безкультур'я, бездуховність, дегуманізація, прагматизм, цинізм, агресія, лицемірство, злість, байдужість і виховання гармонійно і всебічно розвиненої, високогуманної, високоморальної, високоосвіченої, творчої духовно-культурної особистості сучасного студента педагогічного університету.

На основі аналізу наукової психолого-педагогічної літератури охарактеризовано людиноцентризм як домінуючий принцип сучасної педагогічної науки, в основі якого лежить не накопичення матеріальних благ і цінностей, а орієнтація на цінності духовні, на знання, культуру, науку, без яких життя втрачає смисл і перспективу. Його стрижнем є самореалізація особистості впродовж життя у всіх сферах життєдіяльності, а наслідком – народження унікальної людини нової формації, ноосферної людини, яка здатна переорієнтуватися на нові виміри життя та забезпечити подальший стійкий розвиток цивілізації на тлі позитивної особистісної рефлексії.

Установлено, що гуманізація освіти передбачає визнання людини найвищою цінністю, вияв поваги до її прав і свобод, відмову від покарань, створення сприятливих умов для всебічного розвитку особистості. Разом з тим, гуманістичне виховання та освітні системи орієнтують підрастаюче покоління на усвідомлення важливості гуманного відношення до людей похилого віку.

Поняття „гуманне відношення” ми розглядаємо як систему моральних, світоглядних і ділових якостей особистості, що виражаються в прагматичному, відповідальному, дбайливому відношенні до оточуючих та реалізуються в цілеспрямованій діяльності, виявляються у свідомому дотриманні моральних принципів і правових норм.

У контексті дослідження нами уточнено зміст поняття „виховання гуманного відношення до людини” як процесу педагогічного впливу на пізнавально-емоційну сферу молодих людей, що спонукає їх до безумовного вияву у різних життєвих ситуаціях певних моральних якостей, а саме: ввічливості, чуйності, співчуття, поваги, милосердя тощо. Іншими словами це – процес набуття студентами ЗВО знань і навичок побудови гуманних відношень з людьми похилого віку, застосування та вміння їх передавати, сприяючи вихованню у майбутніх поколіннях позитивного відношення до означеної категорії населення як невід’ємного етапу онтогенезу особистості.

На основі аналізу сучасної наукової літератури визначено три структурні елементи гуманного відношення до людини: раціональний – система гуманістичних знань, суджень, переконань, тобто гуманістичний світогляд; емоційний – система оцінок, ціннісних орієнтацій, потреб, мотивів, вольових потягів, гуманних почуттів та емоцій; поведінковий – система навичок і звичок моральної поведінки.

Нами здійснено аналіз реальної практики виховання гуманного відношення до людини у студентів ЗВО й встановлено, що студенти КГ та ЕГ мають приблизно однаковий рівень (з переважанням середнього та низького) вихованості гуманного відношення до людини з певних досліджуваних ознак, зокрема, виявили низький рівень, що характеризується недостатньо розвинутою здатністю до прояву гуманного відношення до людини; відсутністю чітко визначеного гуманістичного світогляду; недостатнім розумінням сутності виховання гуманного відношення до людини, недостатньо розвиненим усвідомленням значущості виховання гуманного відношення до людини у повсякденному житті людини та її професійній діяльності.

Результати дослідження дали підстави констатувати, що наявний рівень вихованості гуманного відношення до людини учасників дослідження є недостатнім і потребує спеціально організованої діяльності для його виховання у студентів ЗВО.

Виходячи з результатів теоретичного аналізу були визначені три рівні вихованості гуманного відношення до людини: високий, середній, низький. За визначеними складниками були розроблені змістові характеристики рівнів вихованості гуманного відношення до людини у студентів ЗВО.

Теоретично обґрунтовано шляхи вихованості гуманного відношення до людини у студентів ЗВО, в ході реалізації яких учасники дослідження навчилися застосовувати на практиці знання про базові поняття дослідження (гуманізм, гуманність, відношення, гуманне відношення, виховання гуманного відношення до людини) під час занять тренінгу „Виховання гуманної особистості” та при проведенні поаудиторних заходів (благодійні аукціони, волонтерська діяльність, при участі у сюжетно-рольових іграх, ділових іграх, круглих столах, дискусіях тощо).

Порівняльний аналіз результатів, отриманих на констатувальному і формуальному етапах дослідження, дає можливість стверджувати, що зафіксована суттєва різниця в динаміці рівня вихованості гуманного

відношення до людини у студентів ЗВО. Позитивні зміни, які відбулися в ЕГ, є свідченням ефективності шляхів виховання гуманного відношення до людини у студентів ЗВО.

Отже, переважання високого та середнього рівня гуманного відношення до людини у студентів ЕГ демонструє, що у студентів вироблена певна система гуманістичних поглядів і переконань, уявлення студентів про гуманність і гуманне відношення співвідносяться з моральними цінностями та характеризується орієнтацією на інтереси людини; студенти усвідомлюють і визнають суб'єктність та своєрідність особистості кожної людини незалежно від її віку, національності, осмислюють гуманне відношення до людини як цінність і переконані у необхідності його прояву в майбутній діяльності; у студентів сформувалась звичка бути уважними до людей, навчилися слідувати моральним нормам з почуттям обов'язку, співвідносити власні бажання з інтересами інших людей, здійснювати рефлексію і самоконтроль за своєю поведінкою.

Отже, запропоновані шляхи виховання гуманного відношення до людей у студентів ЗВО сприяють забезпеченню ефективності у підвищенні рівня сформованості означеного феномена.